

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda
Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Bethlen Gábor és a felső magyarországiak. (II. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Az 1680-iki gyula-fehérvári gyűlésen felolvasott országos számadások (VII. s befejező közlemény) Közli K. Papp Miklós. — Kazinczy Ferencz eredeti leveleiből. (XII. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Az 1836-ban elfogott Lovassy László és társainak pöréhez. (I. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (I. közlemény.) — Levéltári közlemények. (I. közlemény.)

ben vagyon most kegyelmeitek oda az földre, nagy örömet halljuk; adná isten, hogy állandó lenne; de ez nagy dolog mi előttünk, hogy mi erre az földre mindnyájan, mindenkor azon igyekeznénk, hogy az szent békesség meglévén, csendességben s egységben maradhatnánk; sőt ő fölsége is immár inclinatus volna reá, akarván minden visszavonyásokat s afféle zürzavar állapotot az egységre hozni; oda pedig arra az földre, nem tudjuk mi lehet az oka, soha nem nyughatnak, mindenkor onnét adnak okot az háborura s onnét szokott következni minden visszavonyás; adta volna az úristen, hogy az az Erdély ne lőtt volna oly közel hozzánk, hanem lőtt volna valahol tova Indiában az ujvilágban; tudjuk, hogy csendesebben s jobb állapotban voltunk volna és mind végeink s egyéb fogyatkozásink helyesebben voltanak volna. Hogy ennekutána is kész kegyelmed az oda való dolgokat s hireket értésünkre adni, jó néven vöttük kegyelmedtül, elhívén, hogy el sem mulatja kegyelmed azt cselekedni. Isten éltesse kegyelmedet. Datum Bicsae, die 15. Septembris Anno 1614.

BETHLEN GÁBOR és a felső magyarországiak.

(1614—1619.)

Közli: Szilágyi Sándor.

1614. sept. 15.

VII.

Magnifice Domine, Affinis nobis observandissime.

Salutem *stb.* Az kegyelmed levelét, mely 6. die Septembris költ Szakmártt, minékünk megadák, melybe mit irjon kegyelmed, megértettük. Az kegyelmed irásaként azért mi is azt tartjuk, hogy ő fölségének, minthogy hittél is kötelesek vagyunk reá, többel tartozunk, hogysen mint az idegennek s ha azért szintén neheztel is az erdélyi vajda kegyelmedre, kegyelmed mindazonáltal azt cselekedje, a mi hazánknak s nemzetünknek javára és megmaradására való lenne. Hogy csendesség-

Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et affinis benevolus

Comes GEORGIUS Thurzó mppria.

Külczim: Magnifico Domino Andreae Dóczij de Nagy-Lucse, Comitatum Zathmariensis et Barsiensis Comiti, Cubiculariorum Regalium Magistro, Sacr. Caes. Regiaeque Majestatis Consiliario et Praesidii Zathmariensis Capitaneo etc. Domino Affini nobis observandissimo.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1614. decz. 5.

VIII.

Spectabilis ac Magnifice domine, Frater mihi observandissime *stb.*

Salutem et servitorum *stb.* commendationem.

Az kegyelmed levelét meghozák énnekem, melyből értettem mely igen kívántatnék egymással való szemelételünk, melyet noha én is nagy örömet megcselekedném, kiválképen ez mostani gonosz hírekhez képest és Lippának is megadása felől, de én mostan egymással való szemelételünknek semmi módját se alkalmatosságát nem látom, az utnak is fölöttébb való gonoszsága miatt. Im mostan értem, hogy Betlen Lippát, Aradot, Solymost az több kastélyokkal egyetemben megadta volna az töröknek, oda fel pedig irásunkat nem akarák semmiképen hinni, de immár hogy reipsa reáteljesedett, elhiszik; ennekutána immáran nemcsak Lippát, hanem egyéb rendbéli véghelyeket is kétség nélkül kívánni fogja, Betlen is az töröknek kívánságára az többit is örömostodaadja, ez dolog azért így lévén, látván azt is immáran, hogy az török ily közel az szomszédságban beférkezett, kegyelmed azért ennekutána az oda való helyekre szorgalmasan vigyáztasson, hogy azokon valami véletlen való kár ne következék. Az mezei hadaknak nagyobb részét eloszlattuk, azoknak is megirtuk, kik ott Szatmár vármegyében vannak, hogy mindjárt azok is eloszoljanak, az mint kegyelmednek immáran megirtam ezelőtt való levelemben, hogy azok is fönn ne legyenek, ha az többi eloszlott; elhittük pedig, ha ő felségének ezután valami hada kívántatik; csak ő felsége pénzt küldvén ide, eleget találunk efféle szegény legényeket, kik az ő felsége szolgálatjára álljanak. Minemü levelet kegyelmednek palatinus uram ő kegyelmeirt legyen, kegyelmednek ez levelünkben includálván, visszaküldöttük, nekünk is ugyanezen formán irt volt palatinus uram ezen dologról. Az mi pedig Kis Lukács uramot illeti, elvégezvén dolgát Szendrőben és Ónodban semmit nem mulatván, mindjárt oda megyen Szatmárra kegyelmedhez és ott fizet és ezután úgy megyen Kállóba. Lashotta uram

felől még eddig semmit nem hallottunk az alá való jövele felől; inkább hiszem mostan immáran nem is jó ide. Éltesse Isten kegyelmedet. Datum Ex Castro nostro Herknecht die 5. Decembris 1614.

Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et frater addictissimus
Comes SIGISMUNDUS FORGÁCS m.p.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse *stb.* Szatmár.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1615. jan. 6.

IX.

Spectabilis magnifice domine et Frater observandissime. Servitorum *stb.*

Megértettem az kegyelmed leveléből, mi okon nem jöhetek volna az szabolcsvármegyei (*kijavítva Szakmár*) követek ide; de nemcsak azok absentálták magokat, hanem sem Zemlinből, sem Ugocsából, sem Abaujvárból, sem Zakmárból nem voltak itt az követek és ahoz képest minthogy csak egynehány vármegyéből voltak itt, semmit nem is végezhettenek. Az oda való mezei hadak felől énnekem úgy volt értésemre, hogy elosztottak volt, hanem im esmég mást értem mind az kegyelmed s mind az Zakmárvármegye leveléből, hogy esmég egyben gyülekeznek és felesen is volnának az Nagy Lukács hadai és hogy szörnyű nagy . . . . . is tennének oda; mely dolgot mi ú fölségének . . . . . volt, hogy elosztottak. Im már hogy így esmég egybegyülekeztek, mit irjak ú fölségének, az előbbeni irás . . . . . tudom. Im már ha eloszlottanak, abban maradt . . . . . a . . . . . ert az mely pénz felől ő fölsége nekem ir, azt csak isten tudja mikor hozzák el, ha elhozzák is pedig, kevéssel azokat meg nem elégethetni, ha pedig egy vagy két hópénzt adunk nekik, az mind csak kárban és heában megyen el, mert azzal meg nem elégednek, hanem ugyan fölveszik azért és minden gonoszságot az szegénségen megcselekedvén, előbb állanak vele, minthogy megszolgáltak

arrul. Azért az én tetszésem szerént nem kellett volna esmég az egyben gyűlést nekik megengedni. Immár lássa kegyelmed, mint szállítja le őket, mert ha ezek esmég neki felesednek, nem hogy eloszlatná ember, de inkább nagyobb erővel lévén, naprul-napra annyira elhatalmaznak rajtunk, hogy semmiképen meg nem menekedhetünk tőlök. Az én tetszésem szerént azért le kellene mostan őket szállítani, minthogy ő fölségének is megírtam és ujobban kellene conducálni őket. Éltesse isten kegyelmedet jó egészségbe. Datum Cassoviae 6. Januarii Anno 1615.

Spectabilis et Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Frater paratissimus
Comes SIGISMUNDUS FORGÁCS mp.

Forgács kezével: Hogy az várme-
gyék magok közibe osszák az hadakat, nincs oly ember, az ki arra birhatná őket, sőt azon protestálnak, hogy szabadságok ellen vagy az hadtartás és semmiképen nem szenvedik. Én bizony félek rajta, hogy nagy romlása ne következze ez hadak miatt az országnak; hanem jobb volna eloszlatni őket.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Andreae Dóczy de Nagy Lucse. stb.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1615. marc. 17.

X.

Spectabilis, Magnifice domine, Frater observandissime.

Servitiorum paratissimam commendationem.

Az mely levelet én kegyelmednek Gácsrul irtam volt, arra való választját igen készen hozták meg kegyelmednek; én pedig, a mint ezelőtt is megírtam kegyelmednek, semmit abba nem tudtam, hogy ide kelljen jönnöm, hanem Gácsra hozák Molárt uram levelét és onnan csak postán kellett ide jönnöm, az ruháimat is azután hozattam Kaszárul utánam; azért ne vélje kegyelmed, hogy ex diffidentia cselekedtem, hogy kegyelmednek meg nem jelentettem, hanem hogy nem tudtam.

Itt én az végbeliek fizetését igen sollicitálom mind ő felségénél s mind az (ti)tok tanácsnál, promittálták is immár magokat, hogy jó válaszszaal bocsátnak alá; azért kegyelmed legyen jó vigyázásban, hogy az békességnek tractálása alatt valami csalárdság az ő fölsége birodalmán ne essék; mert noha békességünk vagy az törökkel és azt is akarjuk ujonnan vele tractálni, de ha valami csalárdságnak helyét látja, békét hagy az békességnek és az alkalmatossághoz nyul, kívántatik azért az vigyázás. Nekem azt írják onnan, hogy mind az Nagy Lukácssal megmaradott egynehány lovas s mind az Kovács Péter hada bement volna Erdélyben; kegyelmed azért adja értésemre, ha bementek-e vagy nem; mert ő fölsége ötezer embert akar fizetésre fogadni; annakfölötte mindenüvé, a hova kívántatik parancsolja meg ő fölsége nevével kegyelmed, hogy senki feje, jószága, marhája vesztése alatt az országnak arrul való végezése ellen idegen országban és másuva fizetésre ne merjen menni, mert a mint értjük, igen elmennek az idegen országokban és ha ő fölségének had kívántatik, fizetésért sem szerezhetünk vitézlő népet. Ide minden ember csak az békességet kívánja és óhajtja.

Az kamorás uraim hogy olyan mód nélkül bánnak az végbeliek fizetésével, itt igen neheztelik és talám gondviselés is leszen érette rájok. Én a mint ekkédig, ezután sem szünöm az végbeliek fizetését sollicitálnom. Kegyelmednek ha mi hirei lesznek, kérem kegyelmedet adja szorgalmatosan értésemre. Ő fölsége az erdélyi commissariusokat az Tractatusra igen várná, ha elérkeznének. Éltesse isten kegyelmedet jó egészségben. Datum Viennae 17. Martii Anno 1615.

Spectabilis Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Frater paratissimus
Comes SIGISMUNDUS FORGÁCS
de Gimes m. p.

Alább Forgács kezével: Én itt nem késem, alásietek; de hogy kegyelmed feljöhessen, immár kinyilván az üdő, nem látom módját. Csudálnám, ha Betlen valamit nem indítana, hogy igy gyúti az hadat.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse *stb.* Zathmár.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1615. april. 5.

XI.

Spectabilis ac Magnifice Domine Compater et patrone mihi semper gratiosissime. Servitiorum *stb.*

Jó egészséges hosszú élettel áldja meg az úristen nagyságodat örvendetesen. Akarám nagyságodnak értésére adni, én isten akaratjából itt itélőmester uramat illendően hagyván, nem lehet egyéb benne, munkácsi utamat kell követnem, az hova septima Aprilis kell megindulnom; de nagyságos uram, én oda nem késem, mivelhogy paripákon is megyek, hanem mennél hamarább lehet, megsietek az ő felsége házában és mi helyen isten meghoz, nagyságodat megjöve telem felől tudósítom. Irtam volt Lónyai András uramnak, fiamnak az nagyságod kívánsága felől; tudniillik, hogy az ő felsége végházaiból gyülnénk nagyságodhoz Szatmár-ra és az ő felsége végházaiban levő fogatkozások felől certificálnók ő felségét az mi kegyelmes urunkat, kihez most volna jó occasio, mivel mind palatinus uram s mind generalis uram ő nagyságok mostan udvarnál vannak; mely írásomra mi választ tőtt légyen Lónyai fiam uram, nagyságodnak in paribus megküldtem in ea parte; ha nagyságodnak jó akaratja volna, írna Lónyai fiam uramnak az postán, hogy husvétnap után való szeredára küldené ő kegyelme nagyságodhoz az kiket akar cum plenari autoritate; én is, ha az úristen egészségemet adja, az napra nagyságodhoz megyek és onnét Váraljára, úgymint 22. diem Mensis Aprilis; kívántatik váraljai házamhoz is mennem és az előttem álló lakodalomhoz pusztá házam táját készítettmem. Küldtem egy levelet szolgálómnak, Kovács Jánosnak, melyben includálva fiam uram levele is küldött. Nagyságodat szeretettel kérem, hogy nagyságod egy németi lovas embertől, mennél hamarább lehet, küldje fel neki, melyet nagyságodnak meg-

szolgálók. Tartsa meg isten nagyságodat jó egészségben. Datum ex Arce Ecsed. 5. Aprilis 1615.

Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor Compater addictissimus
G. PERNESZI m. p.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucsa *stb.* Szathmár. Cito *stb.*

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

Az 1680-iki GYULA-FEHÉRVÁRI GYÜLÉSEN FELOLVASOTT ORSZÁGOS SZÁMADÁSOK.

Közli: K. Papp Miklós.

(Vége.)

Anno 1665. Segesvári gyűlésben felvetett husz forintos adóban lévén generalis perceptor Vizaknai Nagy Péter Uram, kinek maradéki producálják az ország exactorinak arról való absolutionalisokat. Az exactorok pedig voltak Nemes János, Mikes Kelemen, Szigethi Márton Uraimék és Laurentius Güczling Uram.

Ugyan 1665-ben fehérvári gyűlésben felvetett kapuszám után való tiz talléros adónak lévén generalis perceptora Széki István Uram a vármegyéről, producálja in anno 1666 die 15 Febr. az országtól rendeltetett exactorok által adatott subscriptiós, pecsétes testimonialist, melyből constal, hogy ő Kegyelme percipiált talleros numero 10517//, s erogált is ugyanannyit illendő helyre, melyről ő Kegyelmét mi is absolváljuk. Az adó a percipiált és administrált summánál a vármegyéken lévő kapuszámoknál feljebb megyen; de azon adó felvetéskor azt végezte volt az ország, hogy a ki kapuszám után sőt szállét a portusra, az is acceptáltatik; akkor pedig ki lett légyen a portusi inspector és perceptor, sem az articulusból nem constál, sem senki előnkben nem jött arról való számadásra.

Ugyan 1665-ben Radnóthon is Septem-
berben vettetett fel császár adójába tiz forint
Absens. kapuszámra, praesidium fizetésére öt forint,
az öt forintos adónak Szalárdi János volt
perceptor; de a más rendbelinek nem
constál ki volt generalis perceptor, egyikről
is senki sem compareált.

Anno 1666. Két gyűlésben vettetett adó
fel, senki sem compareált azoknak száma-
Absens. dására. Az két rendbeli adó generalis per-
ceptorának rendeltetett maros-vásárhelyi
bíró tanácsival együtt.

Anno 1667. Voltak generalis percep-
torok Pálfi István és Széki István Uraimék,
és producálják ő Kegyelme 1668-ban a ne-
mes országnak ezen adónak számvételére
rendeltetett exactorok pecsétés subscriptiós
quietantiáit arról, hogy ő Kegyelme perci-
piáltanak in toto talleros 81148/, melyben
erogáltak talleros numero 81034/, maradván
kezeknél akkor a megírt perceptumokban
tall. 114, melyből annakutána következett
generalis perceptor Szakácsi Péter Uram
kezeben secundum quietantiam administrált
tall. 16. Viszont a segesvári tanácsnak quiet-
antiája szerint erszények áraban admini-
stráltak tall. 13, melyet kivéven a feljebb
megírt 114 tallérből, maradt még ő Kegyel-
meknek taller numero 85. De ezt ugy refe-
rálja Széki István Uram, hogy Urunk ő Nagy-
sága parancsolatjából az havaselföldi vajdához
is lévén expeditus azon esztendőbeli adónak
portára való bevitelre alkalmatosságával, arra
költ el; melyről a nemes ország mit deli-
berál: arbitriumában légyen.

Anno 1667. Budai Péter Uram is volt
bizonyos restantiáknak perceptor, melyről
való ratióját anno 1670 az akkori országtól
rendeltetett exactorok által eligazította, s
absolváltatott is tőle.

Anno 1668. Lévén generalis perceptor
a Porta contentatiójára felvetett adónak Sza-
kácsi Péter és Sárosi János Uraimék, pro-
ducálják előnkben in anno 1669. 11. Febr.
a nemes országtól Fejérvárra rendeltetett
exactorok ő Kegyelme pecsétési és subscrip-
tíója alatt költ testimonialisokat, melyből
cluccsál, hogy ő Kegyelme ezen esztendő-
beli ratiójok egészen eligazították.

Anno 1669—70—71 et 72. A? Porta

contentatiójára tartozó adónak generalis per-
ceptora volt Sárosi János Uram, a ki in anno
1664 producálja az országtól Segesvárra ren-
deltetett exactorok ő Kegyelme testimonial-
lisát, melyből világosan kitetszik, hogy ő
Kegyelme előtt azon esztendőbeli ratióit
plenarie eligazította minden difficultas nélkül,
kihez képest mi is ő Kegyelmet finaliter
absolváljuk.

Anno 1671. Fogarasi gyűlésben kapuszám
után felvetett két talléros adónak lévén
Restantia. generalis perceptor Kornis Gáspár Uram
ő Kegyelme, melyről való ratióját eliga-
zította a nemes országtól Segesvárra ren-
deltetett exactorok előtt, maradt volt ő
Kegyelmen restantia fl. 54//59.

Anno 1673. Lévén Budai Péter Uram
generalis perceptor a nemes ország Portára
járandó adójának, melyről való számadását
az Segesvárra rendeltetett exactorok ő Kegyel-
mek előtt eligazítván, maradt volt restantia ő
Kegyelmenél tall. 155// den. 55.

Annis 1674 et 75. Ugyan ő Kegyelme
lévén generalis perceptor anno 1675. Fejér-
váratt a nemes országtól rendeltetett exacto-
rok előtt compareálván eligazította ratióit,
mind az segesvári exactio szerint ő Kegyel-
men maradt restantiáit, mely constál azon
exactorok ő Kegyelme pecsétés és subscrip-
tios testimonialisiból, maradván ő Kegyelme-
nél restantiára tall. 5362// den. 7. Mostan
mi előttünk compareálván ő Kegyelme, pro-
ducálja hiteles quietantiáit, melyekből vilá-
gosan constál, hogy az feljebb specificált re-
stantiákat ő Kegyelme helyesen erogálta,
kihez képest mi is ő Kegyelmet a feljebb
specificált esztendőbeli perceptióktól ab-
solváljuk.

Anno 1676. Generalis perceptor volt
Absens. Lipcsei György Uram, de azon esztendő-
beli perceptiójáról való számadásra semmi
nem producáltak.

Anno 1677. Az ordinaria contributióknak
perceptor ugyan Lipcsei György Uram volt,
melyről való ratióját eligazította Szent-Ágo-
thán az oda rendeltetett exactorok előtt,
kiknek testimonialisokat producálván succes-
sori, abból constál, hogy ratióját in toto el-
igazította az elébbi restantiákkal együtt,
melyet mi is acceptáltunk s absolváltunk is.

Anno 1678. Ugyan ő Kegyelme lévén perceptora az extraordinaria contributiónak, ugyan Szent-Ágotán az exactorok előtt eligazította és absolváltatott volt, mi is finaliter absolváljuk successorit.

Anno 1678. Az ordinaria contributiónak perceptora lévén Kovács István Uram.

Anno 1679. Hasonlóképpen a Porta contentatiójára való adónak ő Kegyelme lévén perceptora, mindkét esztendőbeli perceptiójáról való ratióit az akkori exactorok előtt finaliter eligazította, s absolváltatott, melyre nézve mi is ő Kegyelmeét absolváljuk.

Anno 1679. Az hét forintos adónak perceptora lévén N.-Enyedi Károlyi István Uram, Apor István és praefectus Úramék, kellett az articulus szerint abból bejöni in universum tall. 13324// den. 25. Ezekből Károlyi Uram (a mint ő Kegyelme mondja) percipiált talleros numero 4791 $\frac{1}{2}$ //. Ezt pedig percipiálta ő Kegyelme a vármegyéktől, görögöktől, szász és oláh papoktól, fejeváriaktól, vajda-hunyadiaktól, maros-vásárhelyiektől, a honnet kellett bejöni tall. numero 4979 $\frac{1}{2}$ den. 25. Administrált a Székely László Uram adta quietantia szerint tall. 4555. Kovács István Uramnak ugyanitt a gyűlés alatt administrált tall. 125, melyet addálva a felső administrált summához tézsen tall. 4680// és így azokról a helyekről a honnet mondja ő Kegyelme hogy percipiált, restál tall. 299 $\frac{1}{2}$ // den. 25. De ennek taller 100 az Harczadokon lévő rationistáknak kellett exigálni, administrálni is, melyről való számadással ő Kegyelme nem tartozik, melyet kivéven a feljebb megirt restantiából, marad tall. 199 $\frac{1}{2}$ den. 25. Ezeket, (ugy mondja ő Kegyelme) hogy az adózó helyeken vagyon hátra ugyanint: Fejér vármegyében tall. 66. den. '58. Thordában tall. 8 $\frac{1}{2}$. den. 25. Kolosban tall. 7. Dobokában 1 $\frac{1}{2}$ den. 63. Hunyadban tall. 43 $\frac{1}{2}$ den. 90. Zarámban, den. 80. Máramarusban tall. 19. Görögök birójánál taller 1, mely restantia tézsen in summa talleros 148. den. 16. Melyet kivéven a feljebb megirt tall. 199 $\frac{1}{2}$ den. 25, marad pura restantia tall. 51 $\frac{1}{2}$ den. 39. Apor István Uram is ezen adóban perceptor lévén, az ő Kegyelme ratiója hátra vagyon.

• Ez az számvétel in anno 1680 ad 18

Majj Fejérvárra hirdettetett és usque ad 21 Junij continuáltatott generalis gyűlés alatt ment ez szerint végben, és az egész ország statusi előtt elolvastatott, és az mint az margora tett Alvinczi Péter itélő mester Uram irási is bizonyítja, Mi is pro memoria percsetünk és subscriptiónk alatt akartuk be tenni az fejevári Captolomban.

(Eredeti fogalmazvány pecsét és aláírás nélkül K. Papp Miklós gyűjteményében.)

KAZINCZY FERENCZ EREDETI LEVELEIBŐL.

(1786—1831.)

Közl: K. Papp Miklós.

XXIII.

Nagy Méltóságú Báró, cs. k. Kamarás és
Főispán sok és nagy kegyességű Uram!

A jövő postanapig akarám halasztáni leveletem, azt híven, hogy addig megkaphatom azt a két irást, mellynek meg nem létele ezt a postanapot velem el akará mulasztatni, de az én kedves barátomnak Méltóságos Cserei Farkas urnak ma vett levele felrészta túnyaságomból, s most érzem, hogy egy illy fontos dologban a nem tökéletes hír vétele is kedves lehet. Nem halasztom tehát. Nagyságod mentse ki erántam való kegyessége szerint, hogy a tudósítás még hiányos. Mihelyt a két irást megkapom, azonnal megküldöm párjokat. — A dolog báró Vay Miklósnak esetét illeti.

A mint 25-dikben az ipam neve napjáról haza érkeztem, itt találék egy levelet azzal a hirrel, hogy Vay infamiter cassáltatott. Könnyű képzelni mint aludtam. Ugy írják, hogy ezt Abaujvári ord. viceispán, Consiliarius Puky László irta Consiliarius Fáy Ábrahámnak, és hogy az írőhoz az vitte a hirt, a ki azt attól vette, a ki ezt a Puky levelét olvasta. — Negyedik kézben s szájbán ritkán marad egészen igaz akármelly hír; nem egészen hittem tehát. — Más nap Ujhelyben gyűlés tartatott. Már gyűlés előtt sokan beszélték azt. A sessióban báró Luzsinszky egy levelet vett az absensétől (attól a Gönczi Sámuel től, a kit Nagyságodnak én aján-

lottam az 1805-diki Dietára absensnek). Ez azt írja, hogy báró Vay Miklós éránt az a parancsolat adatott ki, hogy neve a tudva lévő oratió miatt töröltessék ki a generalisok listájából, és hogy gróf Bekkers a palatinus nevében báró Vayt felhivta Bécsbe, s báró Vay fel is ment. A gyűlést követett viceispán Horváth László ebédjénél Sós László főnotarius már a katonaságnál publicált cassationalist is közlöttem velem és a más vendégekkel, mellyben igen elborzasztott a frechheit — a roh antasten és az, hogy még ez a rendelés, mellyben ő felsége Károly főherceg által Vayt a, generalisok listájából kitörletni s generalisi diplomáját tőle visszavéetni parancsolja, csak Vorläufig való rendelésnek mondatik. Ezt nyomban követte egy más írás, mellyet hasonlóképpen Sós László közlöttem velünk. Az copiája volt azon felírásnak, mellyet a diaetalis rendek, circularis sessióban gyülekezvén öszve, a Judex Curiaehez azon kéréssel küldöttek, hogy a palatinus Bécsben lévén, ő tartson mindjárt gyűlést, és a mellynek az leve a vége, hogy a Judex Curiae tüstént fogatott s repült Bécsbe. — Ennél többet még nem tudunk. De valami történni fog, azt én mindjárt tudtára adom Nagyságodnak mind a dolog nagyságáért, mind azért, mert ismerem Nagyságodnak a szegény báró éránt való barátságát. — A cassatio annyival inkább infamis cassatio nincs a parancsolatban.

Az asztalnál egy Keczer nevű fiatal ur ült mellettem, a ki éppen most jó Budáról s Bécsből. Bécsben s Bädenben volt egy hónapig, külömben az egész ország gyűlése alatt Budán. Sokat beszéltem vele a közvéléke-
désről. Vay József fluctuat. — Nyomorult lelkek! hogy fluctuálna Vay József! — A két gróf Desöffy jó, jó Péchy Imre is, Vitéz, Lánzy, Halasi, Nagy Pál: de bezzeg Gömör vármegyei viceispán consiliarius Szatthmáry Miklós és Rhédey Lajos, a ki most azon van, hogy valamely regimentnél actualis Obersterségre léphessen, ezekre csúf halált kiált mások után ez a Keczer. — Nem ő, hanem mások, a kik Ujhelyen jelen voltak, ezt beszéltek:

Egy társaságban ő felsége beszédbe ered a sopronyi követtel viceispán Ötvössel,

kit herceg Eszterházy tett viceispánná, s kérdi tőle Wie hat man Ihren Collegen, den Nagy Pál, zum Landtags deputirten wählen können? Ötvös azt felelte, hogy azon Ötvös maga is csudálkozik. Ezt saját fülével hallá a másuvá hallgatni látszó Nagy Pál. — Was ist das vor ein Mensch? (tudniillik Nagy Pál.) — Erre Ötvös érthetetlen dadogással akarta elrejtteni elakadását. — Végre ő felsége Nagy Pált szólítja meg: Ki választotta kendet? — Felelet: Vox Populi. — Kend sokszor beszél inconsiderate. Auch ich war jung, aber ich war unbesonnen nicht. — Erre Nagy Pál: Ew. Maj. ich bin jung, und bin nicht unbesonnen. Ich spreche nach Überzeugung, und hoffe auch mit grauen Haaren nie anders zu sprechen. — Így beszéltek ezt: de hihető ezen is sok változtatás esett mióta nyelven forog a beszéd.

Nem sok nap alatt bizonyosan veszi Nagyságod tudósításomat és ezt mind addig ígérem, míg lesz mit írni. — Maradok kegyességeibe ajánlván szent tisztelettel

Nagyságodnak

Széphalom, 29. aug. 1807.

alázatos szolgálója:
KAZINCZY FERENCZ.

Külczim: à Monsieur Monsieur Niclas Baron Wesselényi de Hadad. Cambellan de Sa Majesté Imperiale Royale Apostolique, Comte Suprême du Comté de Közép-Szolnok. Debrecin, Zilah,

à Zsibó.

XXIV.

Nagy Méltóságú Báró, cs. k. Kamarás Ur és Főispán, sok és nagy kegyességű Uram!

Szerencsés vagyok közölhetni Nagyságoddal a szegény báró Vay Miklós dolgában történt katonai publicatiót, és azt a felírásokat a circularis sessiókban öszvegyülekezett Rendeknek, a mellyet ezek a Judex Curiaehez Ürményi József Excellentiájához intéztek, midőn ez a katonai publicatio Budán és Pesten megcsett.

*

A katonai publicatio.

Sr. Maj. haben nachfolgendes Aller-

höchstes Handschreiben an S. k. k. Hoheit den Generalissimus zu erlassen geruhet:

„Der General Vay, den ich erst unlängst aus besonderer Gnade ganz ausserder gewöhnlichen Dienstordnung zu dieser Charge erhoben habe, hat sich dieser meiner Gnade auf eine auffallende Art unwürdig erwiesen. Mit einer Frechheit, welche in gleichem Grade den rechtlichen Character der Ungarischen Nation und meine eigene Person beleidigte, trat er in der öffentlichen Landtags Versammlung auf, mit geheucheltem Besorgnisse: Es möchte so weit kommen, dass ich die ersten Würden des Reichs um baares Geld unter dem Titel der Subsidiën verkaufe.

So sehr ich einen solchen Handel verabscheue, so sehr bin ich auch überzeugt, dass jeder wahre Ungar zu edel denkt, um auf diesem Wege eine Würde erhalten zu wollen. Ich bin es der Würde eines Standes schuldig, dessen Seele die Ehre ist, (a katonaságot érte) es von einem unwürdigen Mitgliede zu befreyen, welches meine und die Ehre seiner Nation so roh antastet.

Ew. Liebder wollen daher sogleich den General Vay, aus der Liste meiner Generale austreichen, und in dessen Folge das weitere veranlassen.

Das General Commando wird darnach von dem wörtlichen Inhalte dieses allerhöchsten Handschreibens verständiget, um von dieser über dem Genannten verhaengten vorläufigen Verfügung die unterstehenden Truppen und Militär Behörden in die Kenntniss zu setzen; zugleich aber auch dem gedachten von Vay das erhaltene Generals-Patent und Decret abzunehmen und anher einzusenden. — Wien, d. 5. Aug. 1807.

Auf höchsten Befehl Sr. k. k. Hoheit des Generalissimus:

WIMPFEN

Oberst General-Adjutant mpr.

Nr. 2.

A Circularis sessióból küldött felírás az ország bírójához:

Ex rumore publico, cujus veritatem jam ipsa adjuncta confirmant, innotuisse, Baronem

Nicolaum Vay, ob sermonem de intellectu articuli 19: 1791. coram Excelsis Proceribus habitum, per Suam Majestatem Sacratissimam prae habito caractere militari privatum, et antequam auditus fuisset, in honore graviter laesum esse.

Baronem Nicolaum Vay non in qualitate personae militaris, sed qua commembrum SS. et OO. Regni ad Comitata per Benignas Regales evocatum esse, omnes ad Diaetam Regni comparentes libertate votorum gaudere, hanc constitutionalem Libertatem per obligationem militarem restringi non posse, secus omnes Regni cujuscunque SS. et OO. nobiles in servitio militari constitutos ex Diaeta Regni exulare debere,

Si per recitatum sermonem libertate comitali abusus seu reum alicujus delicti effecisset, secundum dispositionem Legum Regni obdelictum in loco Comitiorum commissum, judicio Tabulae Regiae subjiciendum fuisse,

Si delationibus, incusato non audito, expositione non investigata, per Suam Majestatem SS. fides adhibebitur, si propter dicta in publicis sessionibus postulata ad Diaetam evocati indignationem Regiam incurrant, libertatem votorum sed et salvum conductum singulorumque securitatem in discrimine versari praemissisque ex causis et rationibus hanc SS. et OO. anxiam et fundatam sollicitudinem deliberationi diaetali substernendam et hoc fine sessionis regnicolaris celebrationem ab Excellentia Vestra expeti. (A Datum nem volt feltéve azon exemplárbán, a mellyből ezt írom). Ennél több még itt nincs tudva. — Ezt a két írást főnotárius Sós Lászlótól kaptam Ujhelyből, s nem lehet róla semmi kétség, hogy hiteles párjaik a magok originalisoknak.

Szabolcs vármegyébe ma tart gyűlést a báró Vay dolgában. Holnap indul Ér-Semlyénbe szekerem. Irni fogok a főnotariusnak, Osváth Lajos urnak, hogy tudósítson mi esett. Mi azt hisszük, hogy egyéb vármegyék is fognak valamit tenni, hogy a diaetái személyek bátorsága salváltassék.

Mind addig mig ezen dolog lefoly, szünet nélkül fogom mindenről tudósítani Nagyságodat: ismerem báró Vay eránt való barát-

mivel méltó okom van attól tartani, hogy valamint az 1793-ki s azótai szomorú emlékü történetek irtmányai a nemzet szemé elöl elvonattak, úgy a mostaniak is elvonattathatnak; szükség tehát, hogy legalább a hatalmamban levő adatok oly utra kerüljenek, melyen azokat a nemzet, ha majd a jövődőről gondoskodand, megtalálhassa. 5-ör végre mivel a vádperek ismételt kéréseim után is velem, fiam szabad védelmét eszközölköndövel nem közöltettek; nekem tehát a védelemre más út fel nem maradt, mint az alázatos folyamodás fiamnak bíráihoz, a tekintetes Rendekhez s általok a nyilvánossághoz és a nemzethez. — Ezeket vakmerő alkalmatlankodásom méntsegeül előre bocsájtva bátorodom a tekintetes Rendek előtt alázatosan felfedezni: miképen kevéssel azután, hogy a tekintetes királyi táblához, a tekintetes Rendekkel is mély tisztelettel közölt második folyamodásomat benyújtottam; a királyi fiscus által tudtomra adatott, hogy fiam s unoka öcsém vádperei hét hónapos fogság után is a lefolyt Szent Mártoni törvény folyam alatt itélet alá bocsáttatni nem fognak, mivel a védelemre kirendelt szegények ügyvéde (kit kelletlen beavatkozásaitól fiam és magam is örökké ünnepélyes ellenmondásokkal hasztalan tiltogattunk) az úgy nevezett védelemmel el nem készülhetett. — Megborzadtam e közlemény fölött s keserü bánatom kö-
1-ő sz. zepette az ide 1-ső szám alatt rekesztett alázatos nyilatkozást adtam be a tekintetes királyi táblához. — Melynek azonban más következése nem vala annál, hogy a kérdéses pauperum advocatus Spányi András ur magát megsértettnek érzvén, azt tette, a mit akkor kellett volna tennie, midőn tőle a törvénytelen titoktartási eskü kívántatott t. i. a perbe való további befolyásról lemondott, de helyébe ismét akarattunk s tiltakozásunk ellen más szegények ügyvéde Fejér György ur titoktartási eskü mellett hivatalos, de fogadatlan védelmezőül kirendeltetett. Azonban alkalmam volt később tapasztalni, miként ezen késedelem valóságos oka inkább az volt, hogy a királyi fiscus látván második folyamodásomban a szinlett vádtárs, de valósággal feladó Lapsánszkyról az álorenzát levonatni, s ennél fogva az ő vallomását többé

nem használhatván, oly gyengének érezte állását, miszerint új tanukról gondoskodni szükségesnek tartaná. — E körülmény reám nézve is azon kötelességet szülte, hogy a mennyire a gondosan táplált titok homályában tapogatódzva, és a pernek és a vádló fiscus bizonyítványainak ismerése nélkül lehetett, szerencsétlen fiam s unoka öcsém mellett némi védeszközökről gondoskodjam, annyival inkább, mivel őket elzárták minden emberi társaságtól, védő mezőt választaniok pedig meg nem engedtetett. — E gondoskodásnak fogantjai lettek azon tanuvallomások, melyeket a tekintetes királyi táblához január 17-én s február 11-én benyújtott alázatos nyilatkozásaimhoz csatoltam, s miket itt azon nyilatkozásokkal egyetemben a tekintetes karok és rendek-
2-iks3-iks. nek 2-ik s 3-ik számok alatt mély tisztelettel bemutatok.

Valóban Tekintetes Rendek! magam is megborzadtam a vakító sugár fölött, melyet ezen egy két védlépés, az üldözésnek titkos homályára terjesztett. Fiam ártatlansága minden keservek között is erős meggyőződés gyanánt élt lelkemben, s legfőlebb csak azon gyanu villant föl előttem szenvedésem sötétebb óráiban, hogy a heves vérü ifju valaha tán erősebben fejezte ki vagy egy gondolatát, s ezen kifejezést ragadta meg a leskelődő ármány, s a lágyító körülményekből rideg meztelenségre vetkeztetve adta át üldözésre azoknak, kik bosszus gyűlölséggel nézik hazánk ifúságának kelő szellemét s a vétek hiányában így támadt ürügyet az üldözésre gondolám! De azt s annyit álmomban sem képzeltem, mit és mennyit ezen tanuvallomások bizonyítanak. — Méltóztatnak azokból ugyan is a tekintetes Rendek megérteni, miképen már Pozsonyban találkoztak emberek, kik a nyilt s koruknál fogva is közlékeny ifiak társalkodási körükbe s kölcsönös méveltség végetti ártatlan egyesületökbe magokat kigyó gyanánt befúrván, ott az agent provocatum szerepet erkölcestelen bizgatásokkal mesterrileg, — de (hála azon törvényesség nézetének, melyet a haza választott atyáinak nyilvános tanácskozásai a dörék ifjak sziveikbe csepegtettek) hasztalanul játszották. — Méltóztatnak a tekintetes Rendek megérteni,

miként Lapsánszky, a hamis feladó, azoknak romlásukra, kikre a kelepce mérve volt, lelkét eladta; — s végre miként a királyi fiscus mindezekben elegendő támaszt nem találván, ígéretekkel, lélek vásárlással igyekezett terhelő tanukat keríteni. — Ezek valóban gondoskodásom foganatai, melyeket ha a szentségtelen kénytelenség velök fellépni nem kényszerít, örömet adtam volna a lánognak, hogy nyoma se légyen ennyi erkölcstelenségnek évkönyveinkben. Hát ha még úgy vitetik a vád, a mint vitetnie törvény szerint kell vala, hát ha nyílt szabad védelem engedtetik a vádlottaknak, az üldözésnek mi rettenetes alakja jöhetett világosságra? s miket nem fogunk még látni csak azokból is, a mely lépéseket ezeknek nyomában távolság s titok miatt elkésvé tétettem? — Kötelességem itt a tekintetes vármegyével még azt is tudatni, hogy miután (a hálának mély érzelmével említem) csaknem az egész ország ismételve felszóltat törvényes uton követelni a vádlottak számára azon szabad védelmet, mely embertől polgári társaságban joggal meg nem tagadható s mire a szerencsétlen ifiaknak ily fortélyes kelepce ellenében kétszeres szükségök volt, mi foganat koszoruzta gyakorlatilag ezen törvényszeres oltalmat. — A mult Decemberi törvényfolyam végéig sok szigorú megtagadások között legalább az volt megengedve, hogy én az atya, egy királyi fiscalisnak s a katonai börtön katoná felügyelőinek kíséretében fiamat s unoka öcsémet, az egyéb emberi társaságtól egészen elzárottakat, meglátogathattam, s a tudomás, melyet az atya e látogatásokból szerezhetett volt a megtagadott szabad védelem némi pótlására az egyedül felmaradt töredék csatorna. — Ily tudomás szerint készült azon védírat, melyet mult December hónapban a tekintetes Rendeknek is benyújtani bátorkodtam. Már ez is sokalattott. — A börtön felügyélésével foglalkozó katonatisztek beszélgetéseink minden szaváról (mint magok megvallák előttem) saját felsőbbségüknek jelentést tevén, innen tilalom következett, s fiamhoz többé bé nem bocsáttattam. És mély fájdalommal legyen mondva, alkotmányos magyar polgárok anyyira alája vannak vetve a törvényeink előtt

idegen katonai rendszernek, hogy ámbár a királyi ügyek főigazgatója — főcancellar ur ő Excellentiájától parancsolatot vón, hogy én tölem az atyától, fiamhoz s öcsémhez a bemenetel meg ne tagadtassék s csak arra szólítottam fel, inteném meg az ifiakat, hogy beszélgetés közben magokat mérsékeljék, (mert a tömérdek méltatlanság érzetinek lehetetlen volt néha ki nem fakadni) és ámbár ezen felsőbbbségi parancsot a királyi fiscus az illető katonai tábornok ural, mint a fiam börtönét képző katoná laktanya parancsnokával hivatalosan közölte is, ő még is a bemenetelt tölem mind addig megtagadta, míg a főhadi tanácstól hasonló értelmű utasítást nem vón. — Eszembe jutottak tekintetes Rendek a szomorú idők, miket a XVII-ik század végén élt nemzetünk, midőn a szabad magyarnak alkotmányos hazáját idegen dühös katoná parancsnokok márczangolták: s ezen emlékezet keserű sóhajtást csikart ki szenvedés edzette keblemből. — De még o tapasztalás elég nem vala. — Végre megjött a főhadi tanács engedelme, s én annak következésében még egyszer s utoljára láttam fiamat, mert midőn kevés napok mulva ő Méltóságánál a királyi ügyek főigazgatójánál szokottan bejelenteném, hogy a szegény ifjakat meglátogatni kívánnám, tudtomra adá: miképen ő cs. kir. főhercegségétől az ország nádorától parancsot vón, hogy miután immár az ítélet alá bocsátandó perek a foglyokkal közöltetni fognak, hozzájok bémenni szabad ne legyen, ha csak ő cs. kir. főhercegsége különös engedelmet nem ad, s még ekkor is csak oly óvással, hogy a kíséző személyek szorosán felügyeljenek, nehogy fiammal a per tárgyáról csak egy szót is válthassak. — Így szaggattaték meg azon szent kötél az atya és fia között, melyet Isten s természet kötött, s melyet csak halál oldhat fel, ép az tiltatott el, a mit eltítani legborzasztóbb, attól tiltattam el, hogy halálra üldözött s minden emberi segélyből kitagadott fiamnak a veszély legszorosabb óráiban atyai tanácsot ne adhassak, vigasztalást ne nyujthassak. Sokkal inkább férfiu, sokkal inkább polgár vagyok tekintetes Rendek, mintsem hogy ily áron megvásárolhatnám azon kis keserű gyönyörűséget, hogy szenvedő fiamat

atyai szívemhez szoríthassam. — De nem is volt alkalom, hogy ezen vágy, határozottságot megkíséretse, mert egy pár nap múltával a kir. ügyek főigazgatója tudtomra adá, hogy a perek immár közöltetvén az ifjakkal a foglyokkal, a fenséges nádortól oly parancsot vett, miszerint fiamat meglátogatni többé semmikép és semmi szín alatt meg nem engedtetik. — Alig hittem saját füleimnek tekintetes Rendek, mert hiszen tudva volt előttem, hogy a nemzet ő cs. kir. főhercegségében törvényeinknek, szabadságunknak főörét tiszteli, tudva volt előttem, hogy számos törvényhatóságok s magok a tekintetes Rendek is, fenséges nádorunkat az e dologbani sérelmek orvoslásának előmozdítására remény s bizodalomteljes tisztelettel megkérték. — De ő Méltósága Causarum Regalium Director ur kételkednem nem hagyott s okát kérdezvén e váratlan tilalomnak, mely az atyát fiától egészen elszakítja, azt vettem válaszul, hogy mivel ezen pereknek felsőbb rendelkezések szerint teljes titokban kell vitetniök, nem lehet többé fiammal szólanom, különben a dolog nem maradhatna titokban. — E helyzetben ismét folyamodáshoz kellett nyulnom. — Mert hiszen ez az én 4-ik sz. egyedüli védezközöm. — A 4-ik sz. alatt ide csatolt folyamodást nyújtottam bé szenvedésem sorsosával Tormássy Lajos urral együtt, s egyetemben a Méltóságos Personalis urnak, mint a tekintetes királyi tábla elnökének, de ő Méltósága nyomban kijelentette, hogy a tilalom ő cs. kir. főhercegségtől jövőn, az ellen a tekintetes királyi tábla semmit sem tehet. — Azonban saját közbenvetését ígérte, minek azonban sikerét nem tapasztalánk. — És így áll a dolog tekintetes nemes vármegye, a per az előadó ítélőmester Vég Ignácz ur ő Nagysága által (ki a vallatást hitelesítő küldöttségben is a tollat vitte, mire nézve a 3-ik sz. alatt ide csatolt folyamodásom 2-ik rekesztvényébeni tanu által különös észrevétel tétetik) egy kir. fiscalisnak és Fejér György szegények ügyvédének kíséretében fiamhoz bévitetett s előtte felolvastatott, (a mint halom kezébe nem adatván, sem nálla nem hagyatván.) Ez talán arra való, hogy a szabad védelem megtagadása némi szépítő szint

kapjon; — csak szint mondom, mert hiszen azon csatorna, melyen boldogtalan fiam az ekkép nyert tudomást polgári jussairól le nem mondva, használhatná az atyávali közlés t. i. elzárattott, s ekkép a 22 éves ifiu, 9 hónapos rabság s annyi méltatlanság után, mik még a béketűrés angyalát is könnyen némi indulatos kifakadásra bírhatnák, azon szempillantásban, mely életében leghatározóbb, még az atyai tanácstól is meg van fosztva, meg mindentül, a mi őt vezérelhetné, mérsékelhetné, magára van hagyatva egészen s oly órában van magára hagyatva, melyben nem ily tapasztalatlan ifiúnak, de az élet viszontagságiban megedzett kemény férfiúnak is tanácsra, vezetőre volna szüksége. — Azonban a minék történni kellett, megtörtént, midőn elfogult szívvel írom e sorokat, a tekintetes kir. tábla már 4-ed nap óta zárt ajtóknál nemcsak a törvényszék titkainak fel nem fedezésére hittet kötelezett jegyzőknek, de még a tekintetes királyi tábla saját igatójának kitiltásával is, — itél élet és halál felett, itél házam sorsa felett. A jövődőt kétes sejtelmek fedezik. Reménycemnek egyedüli horgonya fiam ártatlansága s a bírának igazságszeretete, ezek csüggedni nem hagynak. Óhajtottam volna ezen alázatos folyamodásomat a hozandó ítélet közlésével végezni, de a távolyság s a tekintetes rendek közgyűlésének kirendelt határideje várakoznom nem engednek. Én hiszek Istenben, kinek igazságára esküdtek a nemzet főtörvényszékének bírái, hiszem, hogy a bírák törvényessége felmenti az ártatlant; de ki gyógyítja meg a sebeket, melyeket 9 hónap óta szenvedénk? ki teheti nem szenvedetté a fájdalmat, melynek kemény vesszője alatt három békés polgár családja 9 hónapok óta roskadoz? s bizonynyal össze roskadott volna, ha csak a tekintetes rendeknek, ha csak az egész nemzetnek nagylelkű részvéte s kegyes pártfogása nem támogatják reményt s vigasztalást nem nyújtólag a roskadókat. — De hiszen a mult tanuságul, szolgáland a jövődöre, a nemzet pedig meg fogja érteni az időnek jeleit, s én e hitben le-törlöm könnyeimet, mert gazdag kamatot hajtottak, ha szenvedéseim hazámnak csak egy polgárját is megóvják hasonló üldözésektől.

— Ne vonják meg a tekintetes rendek tölem s boldogtalan fiamtól s öcsémtől továbbá is nagylelkű részvétöket, kegyes pártfogásukat, ez az, a miért esdekelve könyörgöm, mély tisztelettel maradván: A tekintetes karok s rendeknek Pesten február 19-én 1837-ben alázatos szolgálók: Lovassy István m. p.
(Folytatása következik.)

Kolozsvár 1848-iki JEGYZŐKÖNYVÉBŐL.

Mártius 21-én 1848 főbíró Grois Gusztáv aa elnöksége alatt tartott rendkívüli közgyűlésben

61.

Főbíró aa.*) előterjeszti, hogy a város bizonyos kebelbeli ügyében kívánt a mai napon közgyűlést tartani, s ezt azért is hivta öszve; miután azonban a tegnapi nevezetes hírek és a testvérhonbani események városunk lakóira is nagy benyomást tettek, (a mit a jelen gyűlés rendkívüli alakja is mutat,) köteletségének ismeri a Tanács is vközönség tagjait fölhívni, hogy a mostani rendkívüli események között teendők feletti tanácskozásainkban mindenkben felséges fejedelmünk az osztráki uralkodó ház, ugy hazánk és városunk alkotmánya sérthetlenségire, épségben fenntartására és előmenetelére törekedjünk.

Ekkor szót emelve v. polgár Méhes Sámuel aa. indítványozá, hogy, a midőn a frankhoni esemény európai rázkódást idézett elő, s közelebről az osztrák fővárosban és Budapesten is politikai mozgalmak voltak, polgári elhivatása Kolozsvárnak is, mint Erdély magyar fővárosának, békés uton, de alkotmányos joggal és törvényhatóságilag fölszólalni, s a veszély elhárításáról jó előre nemcsak gondoskodni, hanem rögtöni intézkedéseket tenni. E célból felírást indítványoz a f. k. kormányzékhez, a melyben fejeztessék ki, hogy ő felségéhez, az osztráki uralkodó házhoz és az alkotmányos uralomhoz a jelen viszonyokban istántorihatatlan hűséggel és ragaszkodással viseltetünk; a szük-

séges csend és rend bátorságára polgári őrseret állítunk, s ennek létesíthetésire választmányt nevezünk; azonban elmulhatlan sürgetőnek látjuk az országgyűlés rögtöni egybehívását: a hol a törvény előtti egyenlőség és közteherviselés felől törvény hozassék; — a Magyarországgali egyesülés (az unió) végrehajtassék, és végre bár a hirlapi sajtó szabadabb mozoghatást nyerjen. —

A mely indítványa felett, minél kevesebb vitatkozást óhajtván akkor, midőn a beszéd helyett sürgetőleg kell tenni, cselekedni, ha ezen indítványa elfogadást nyer, a felírás szerkezete is készen van, s a jegyző felolvassa.

A mire általános helyeslés következtvén, a jegyző felolvassa a felírás tervét, a mi szóról szóra elfogadtatván, rögtön tisztába iratni, s a polgári őrsereg felállítására nevezett választmány által a kormányzó ő kegyelmességihez innepélyesen és rögtön felküldetni határozatott.

A választmány tagjaivá nevezettek: Főbíró Groisz Gusztáv aa. elnöksége alatt: Tanácsos Wandler Frigyes, A. Nagy István, Pataki József, Jónás Ferencz, szónok Gut János, választott polgárok Schütz József, Tauffer Ferencz, Tauffer József, Kenyeres Károly, Hincz Sámuel, Varga Ferencz, Méhes Sámuel, Farkas József, D. Szócs József, Mikó Lőrincz, Ajtai János és igató Gyergyai Ferencz aai.

Ezután a tisztába irott felírás hitelesítettvén, s bepecsételtvén, a fennebbi bizottmány által a főkormányzó ur ő kegyelmességihez ünnepelesen fel is vitetett. — A felírás így vala írva:

„Felséges királyi főkormányzék! Azon rendkívüli világesemények, a melyek a közelebbi időben életbe léptek, — azon aggasztó körülmény, a mely szerint az osztráki nagy birodalom több tartományaiban is rend és csendzavarások történtek, — azon őszinte hű ragaszkodás és mély hódolat, a melylyel urunk ő felségéhez és az osztráki uralkodó felséges házhoz eleitől fogva viseltetünk, — azon szeretet, a melylyel kedves hazánkhoz, szülőtte városunkhoz, hazánk és városunk alkotmányához oly szorossan köttetünk, — azon megfontolás végre, hogy polgári alkot-

*) Atyánkfia.

mányunk, szeretett hazánk, városunk épségben fenntartása, felvirágzása, a hazafiak és polgáraink jólléte és előmenetele, urunk ő felsége és az osztráki felséges uralkodó házszelid atyai országlásának rendíthetetlen fennmaradásától függ, — mulaszthatatlan polgári kötelességünké teszik, városunk békét és rendet szerető alkotmányos polgárai nevében a felséges kir. főkormányzók előtt a bizalom legtisztább szavaival, alázatosan kijelenteni: miként, uralkodó felséges fejedelmünkhöz, az osztráki felséges házhoz, valamint eddig, úgy ezután is, bármi viszontagság között, tántoríthatlan hűséggel ragaszkodunk, fejedelmi székét külelenség és belviszály ellen oltalmazzuk, s az alkotmányos monarchiai igazgatásért, mint egyedül üdvösért, szívvérünket is feláldozzuk.“

„Midőn azonban ezen hű ragaszkodásunkot és mély hódolatunkot a felséges kir. főkormányzók előtt kinyilatkoztatjuk azon fűni bizodalomtól és polgári kötelességtől vezetve, a melylyel hódolati eskünknél és önvonzalmunknál fogva urunk ő felségéhez tartozunk, eltitkolhatónak nem tartjuk, hogy a jelen körülmények között, midőn az ingerültség jelei már is mutatkoznak és a történhető kitörés bennünket méltó aggodalmot gerjeszt, — az uralkodás, köz csend, élet és vagyon bátorság fenntartása, részint azon megzavarása megelőzhetése tekintetéből nemzeti polgári őrsereg felállításáról gondoskodni kéntelen kötelességünknek ismerjük, a mely a közbátorság épségben fenntartásáról erélyesen gondoskodik, — egyuttal alázatosan jelentjük, hogy ezen polgári őrsereg felállíthatása eszközzésére választmányt is neveztünk.“

„További helyhatósági intézkedésünkön kívül, az egész honra kiterjedő országos rendelkezések is mellözhetetlenek levén, alázatos tisztelettel kérjük a felséges kir. főkormányzókat, méltóztassék kieszközölni, hogy az országgyűlés legsietőbben hívassék egybe, a hol felséges fejedelmünkkel a sürgetőleg teendők felett a hon minden lakói megnyugtatására törvényes intézkedések tétethessenek; — és a hol jelen a törvény előtti egyenlőség, közteherviselés törvénynyé alakítása a kor

kívánatával és az emberiség jogával megegyezőleg intéztessék el, — ezen kívül, a fejedelmi szék, alkotmány és nemzetiség rendíthetetlen állását egyedül csak Erdélynek Magyarhonnali egyesülése biztosíthatván, a két hon uniója törvény-szabta uton eszközöltessék.

„Végre a szellemi szabad közlekedés az alkotmánynak élet-ere levén, addig is, míg az unió utján és maga rendén teljes sajtószabadság létesíthetnék, a hirlapi sajtónak szabadabb mozgalmengedtetessék.“

„Felséges kir. fő-kormányzók! Polgári hűségünket a felséges fejedelemért és az osztráki felséges uralkodó házért számtalanszor pecsételtük vérünkkel, ezen polgári hűségünket teszszük le most is a felséges trón eleibe; de mint alkotmányos polgárokhoz illik, fel kelle tárnunk melléje az általunk célra vezetőknek gondolt eszközöket is. Alázattal folyamodunk azért a felséges kir. főkormányzóhoz, hogy mérlegelve az időt és körülményeket, tántoríthatatlan, állandó hűségünkről atyáskodó felséges fejedelmünket bizonyossá tenni és alázatos kérelmünk tárgyában siető intézkedését megtenni méltóztassék.“ —

Martius 27-én 1848. Főbíró Groisz Gusztáv aa. elnöksége alatt tartott rendkívüli közgyűlésben:

63.

Olvastatik a felséges kir. kormány mart. 22-én 4072 sz. a. kelt kegyelmes rendelete, a melyben a közgyűlés mart. 21-éről felterjesztett kérelmére visszairja, hogy a polgári őrsereg felállítására kirendelt választmány által kidolgozandó tervet megvizsgálás végett küldje fel a tanács: a többi pontokban felhozott tárgyak országgyűlési ellátást igényelvén, a felséges kir. kormányzók nem mulasztotta el a közgyűlés kívánatait Felséges urunk eleibe felterjeszteni, s jelesen a Magyarországgal óhajtott egysülésre nézve ő felségét kérni, hogy e tárgyban az erdélyi karokat és rendeket kihallgatni, s azoknak eziránti tanácskozásra az országgyűlés minél előbbi

egy behívásával utat nyitni méltóztassék. A hírlapi sajtónak szabadabb mozgalma eszközésére nézve pedig gondja leszen a felséges kir. kormányzéknek arra, hogy a közönség ebbeli kívánatának, a mennyire csak a felsőbb rendeletekkel megegyeztethető, elég tétessék, és oly czikkek kiadása, a melyek a legfelsőbb rendeletek szellemével egyenesen szembe nem szöknek, a hírlap vizsgálók által ne akadályoztassék:

A jelen körülmények közt szolgál tudásul. —

(Folytatása következik.)

LEVÉLTÁRI KÖZLEMÉNYEK.

I.

Nos Sigismundus Bathori de Sömlio Vayuoda Transilvaniae et Sicularum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod pro partibus et personis Nobilium Appolloniae Roman Relictae ac Georgii Fily, et Barbarae filiae Egregy quondam Gasparis Osztrouy de nagy Osztrouu, consortis uero Egregy Jacobi Fiat de Caransebes exhibitae sunt nobis et praesentate bine quaedam literae, primae quidem Egregiorum quondam Nicolay Bodogfaluy, Vice Comitatus Hunyadiensis, Pauli Tutosy tunc Tricesimatoris nostri, idem quondam Nicolay Osztrouy, ac Nobilium Dominorum Catharinae Thoma Relictae Egregy quondam Georgy Osztrouy, Joannis Nandra, secundae uero similiter Egregiorum Joannis Pogan, Ladislav Pal de nagy Osztrouu Testamentariorum super ultima uoluntate et Testamentaria dispositione dicti quondam Gasparis Osztrouij in simplici Papijro patenter confectae sigillisque usualibus eorundem Testamentariorum cerae albae in inferiori earum margine impressiue communitae Tenoris infrascripti. Supplicans nobis Humillime ut nos eisdem literas Testamenti, ac omnia et singula in eisdem contempta (*igy*) ratas, gratas et acceptas habentes praesentibusque literis nostris uerbatenus inseri et inscribi facientes perpetuo ualituras gratiose confirmare dignemur, quarumquidem binarum literarum

Testamenti Vngarico Idiomate Conscriptarum tenor sequitur in haec verba, Anno 1560. En Osztrouy Gaspar Szent Katalin Aszony nap eleot ualo kedden aijanlom az en lelkemet az Istennek, testemet az ő Anyanak az feoldnek. Testamentomot teszek, ez Nemes személyek eleot, Bodoghfalui Miklos Hunyad vár-megye Vice Ispania eleot, Vrunck eo Nagysaga Harminczadossa. Tutosi Pál Osztrouy Miklos es az Anya Thoma Katalin nehaj Osztrouy Georgyne, Nandra Janos Hunyad Varanak Parkalabja, Pogan Janos Pal Laszlo nagy Osztrouy Vraim eleot. Előszeor könyörgök az Vrnak Teorök Jánosnak hogy feleségemnek Gyerme kimnek legyen Oltalmok s gondviselőiek, es Osztrouy Miklost, és Bodoghfalui Miklost. Az utan ualami Ezüstöm, Aranyom uadgyon, es minden fele marham s ioszagom akarmineucl neveztessek az kit en kerestem azt megosszagh fijaij es feleségem közöt ha együt semmi keppen nem maradhatnak, de enis kerem eoket hogy egy mas halgatok legyenek es együt lakianak, de ha az en feleségem az mint felül megh mondtam uelek nem lakhatik, ugy mint Roman Apolin; ellyen belöle elteben: de az eö holta utan, senkinek ne adhassa, se köthesse, se zalogba uthesse hanem csak az en Maradekimnak, Janosnak es Georgijnek, es Osztrouit Barbalanak maradgyon, mert en kerestem sok faratsagommal. Az mely ioszagom zalogos Jabloniczán kit Szebessi Imbretől, es Paltul vettem ezer forinton, vgyan Jabloniczán vettem meg negy haz Jobbagyot száz forinton; eggijk pörbe vagion. Chiklenbe vettem Flore Miklostol három (*haz*) Jobbagyot, kiről kiről leuelunk vadgyon; Globay ualo Jozzaggh egygütt, es egy Aron uagyon az Jabloniczai Jozzaggal, (*ug*)ian Chiklendi falubol vettem Olah Prete, Osztrouy Miklostol szaz forinton negy haz Jobbagyot, de Domsanak tizen negy forintal tartozunk, hogy betelleyek az szaz forint, Margay Georgytól vettem Meszfaluán ket haz Jobbagiot ötuen forinton. Nehaj Feier Istuantol Osztrouy Ancho Asszonytól, vettem Meszfaluán egy haz Jobbagyot, harminczet forinton kiről leuelemis uadgyon, Margan nemü nemü személyek adtak magokat, es öröksegeket zalogba tizen ket forintba, az szemellek neve ez egijke. Thamas Demeter es

Janos, Margay Janos Georgy fiay, ugyan Margan Nehai Vram Miklostol vettem egy haz Jobbagiat tizenhet forinton: ugyan ottan Margan Vram Giurgotol, vettem egy haz Jobbagiot tizen öt forinton zalogba, Vgyan Vram Gyurkonak adtam tizen hat forintot, hogy ket haz Jobbagiat kiualltsa, es az en kezembe bocsassa, kit az ideigis sem az Jobbagiot, sem az penzt, most is nala uadgyon, Ezek Szőrenny Vármegyébe vadnak. Para Mihalt váltottam meg negyuen forintban Szerecsen Janostol, ugyan also Sziluasson Para Mihalytol Tarambak Petertől vettem örögbe ket szőlöt hatuan ket forintba, ugyan azon also Sziluason Hena Petertől vettem örögbe egy szőlő helyt, niolcz forintba, Vgian ot also Sziluason vettem uala. More Petertől egy szőlőt tiz forinton, mellyet More Peter ismegh el foglalt töllem, mind szőlóm, mind penzem nalla vadgyon. Nagy Osztrouon, kis Osztrouon, Ohabiczan, az Hadnagy Laios resze, uadgyon nallam melyert en eo nagy szüksegeben adtam neki etser harmad fel szaz forintot, annakutanna in summa arra az Jozsagra adtam nyolcz szaz forintigh, midón tudniillik mas atyafaijt, es szomszedit, esküt Birakkal kinalta, Erdelyben ki valtani mas Jozzagat, nem akaruan senki neki adni penzt, ugy engem keruen felötte igen adtam neki melyről leuelünk is uadgyon. Ohabiczan vettem az Osztroui Georgy fiatol Miklostul egy haz Jobbagiot tizen hat forinton. Az Roman Jozsagh felöl aszt mondhatom hogy nagy pesten, Pesteniczan, Ohaban, Dombrauiczan, Brassouan, porcium es Vdvar hazom vadgion melyről oly tiszta leuelünk vadnak, hagi senki nem haborgat es ekkoraigis nem haborgatot, nemis teltotta senki hanem bekessegeben birtam, ismegh vettem az Nemes szemeltől Galoczon Lakozotol, ugy mint Laszlo Giurkotol az eo szegenisege es betegsege miatt egy szegeny Jobbagiot negyven forinton ö(rög)be ugy mint Jouant midón minden Atyafiyt kinalna es senki nem akarnaia venie uiszont vettem Olah Briten egy haz Jobbagiot, mast is Valcz helyen mert vgyan nekem illet Pokol ualczan, harmadikot Ganzagan az Makray reszből mas fel szaz fo-

rintba örögbe midón Atyafiyt esküt birakkal kinalna es szomszedit mas ioszagat azal az pinzel ki ualtani. En Osztroui Gaspar mar Testemben korbetegh leuen elmemben ep, hiuattam hozam Ezer ötszaz hatvan Esztendőben Sz. Katalin Aszony napja (e)leot ualo kedden, az Vitezleo es Nemes Vraymot Bodoghfaluy Miklost Hunyad Vármegie uice Ispannia, Vrunck eo Natsága harminczadossa. Tutosi Pál, Osztroui Miklos es az eo Anyatt Thoma Katalin nehaj Osztroui Georgne Nandray Janos Hunyad Varanak Parkolabia Pogán Janos Pal Laszlo Nagy Osztoi. Mi azert el hiuatuon eo kegielmehez mindeneket hütünk szerent irtunk megh it; es pecsetünkkel leuelünk megheősitetük. Költe nagy Osztrouon az felül megh irt napon, es azon Ezer öt szaz hatuan Esztendőben. Nos igitur praemissa supplicatione nobis modo, quo supra porrecta fauenter exaudita et admissa praescriptas literas binas Testamenti dicti quondam Gasparis Osztrouij, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus uicio, et suspicione carentes praesentibusque literis nostris uerbotenus insertas et inscriptas, quoad omnes earum continentias, clausulas, articulos et puncta, ea tenus, qua tenus eaedem rite, et legitime existunt emanatae, uiribusque earum ueritas suffragatur, acceptamus, approbamus, ratificamus, ac praecijs (igy), quorum interest seu intererit perpetuo ualituras gratiose confirmamus, harum nostrarum uigore, et Testimonio literarum mediante. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia die 25 Mensis Aprilis Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexcentesimo (igy).

SIGISMUNDUS BATHORI m.p.

(P.II.)

VOLFFGANGUS KOVOACHOCY
Cancellarius m.p.